

ΕΥΡΩ VS ΔΡΑΧΜΗ

ανάλυση

**ΤΑ ΟΛΕΘΡΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΝΟΣ
GREXIT ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΚΑΙ Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ -
ΤΟ ΦΑΣΜΑ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ,
Η ΑΝΑΠΟΦΕΥΚΤΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ,
Η ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ**

Του **Γιώργου Παγουλάτου**,

καθηγητή Ευρωπαϊκής Πολιτικής και Οικονομίας στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και επισκέπτη καθηγητή στο Καλέγιο της Ευρώπης. Το βιβλίο του «Το νησί που φεύγει: 121+1 κείμενα για την κρίση» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος.

Η

Ηπροσαρμογή της ελληνικής οικονομίας από το 2010 μέχρι σήμερα υπήρξε μακρά και οδυνηρή. Θα ήταν ταχύτερη και λιγότερο οδυνηρή εάν η οικονομία δεν είχε εισέλθει στην κρίση με τόσο

μεγάλα ελλείμματα και εξωτερικό χρέος, και εάν η διαχείριση της κρίσης και των μνημονίων από την ευρωζώνη και το ελληνικό πολιτικό σύστημα ήταν σοφότερη και αποτελεσματικότερη. Μοιραία λάθη στολμίας, διαχειριστικές ανεπάρκειες και πολιτικές παλινωδίες, με χειρότερη την επιστροφή σε ύφεση το 2015, συνέβαλαν στο να καταστεί η ελληνική οικονομία σύμβολο αποτυχίας στη διαχείριση της κρίσης στην ευρωζώνη.

Ορισμένοι χρησιμοποιούν τον οδυνηρό αυτόν απολογισμό για να υποστηρίξουν ότι μια έξοδος της χώρας από το ευρώ θα έλυne τα προβλήματα. Αθελά τους ή μη, συναντώνται με ορισμένους υπερασπιστικούς κύκλους από τον Βορρά της ευρωζώνης που θα ήθελαν να εξωθήσουν την Ελλάδα εκτός ευρώ, καθιστώντας ένα Grexit οικειοθελή ελληνική επιλογή ή μοιραία και αναπόφευκτη κατάληξη. Η εμπειρία του καλοκαιριού του 2015 υπενθύμισε σε όλους πόσο υπαρκτός είναι ο κίνδυνος ενός Grexit, και πόσο εύκολα μοιραίες επιλογές της ελληνικής ηγεσίας θα μπορούσαν να τον επαναφέρουν.

Όσοι αφελώς, απερίσκεπτα ή ιδιαιτελώς υποστηρίζουν ότι

Η ΠΑΡΑΦΡΟΣΥΝΗ ΜΙΑΣ ΕΞΟΔΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩ

ΕΥΡΩ VS ΔΡΑΧΜΗ

οικονομία

Μια έξοδος από το ευρώ θα ωφελούσε την ελληνική οικονομία θα έπρεπε να απαντήσουν σε μια σειρά ερωτημάτων και επιχειρημάτων:

Η Ελλάδα είχε εμπειρία νομισματικής και συναλλαγματικής αυτονομίας μέχρι περίπου τα μέσα της δεκαετίας του '90, όταν ξεκίνησε η νομισματική σύγκλιση στο πλαίσιο του Μάστριχ και έπειτα της ΟΝΕ. Η εμπειρία εκείνης της περιόδου ήταν διψήφιος πληθωρισμός, μεγάλα δημοσία ελλείμματα, χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης και πρωτική ανταγωνιστικότητα. Επομένως, δεν υπάρχει κανένα αξιολόγητο παρελθόν στο οποίο θα προσδοκούσε η χώρα να επιστρέψει.

Οι ίδιοι οι υποστηρικτές της δραχμής παραδέχονται τη καστική περίοδο που θα ακολουθούσε μια έξοδο από το ευρώ. Αυτό που αποσιωπούν είναι ότι η έκβαση αυτής της μεταβατικής περιόδου θα ήταν μια παρατεταμένη περίοδος υψηλού πληθωρισμού, ή ένα αδυνηρό αντιπληθωριστικό πρόγραμμα σύνδεσης του νομίσματος με το ευρώ, με χαμηλότερες προδιαγραφές επιτυχίας από αυτό που ήδη εφαρμόζει η χώρα μας μέσα στο ευρώ (και κυρίως τα πλεονεκτήματα της ισότιμης και πλήρους συμμετοχής στο κοινό νόμισμα). Μια έξοδος από το κοινό νόμισμα θα οδηγούσε σε υποτίμηση (ή διαδοχικές υποτιμήσεις) του νέου, αδύναμου εθνικού νομίσματος (ας το ονομάσουμε «νέα δραχμή»), που μπορεί να έφτανε σωρευτικά και σε ένα μέγεθος 50%. Αυτό θα μεταφραζόταν σε μεγάλη απώλεια αγοραστικής δύναμης και πραγματικού εισοδήματος για τους μισθωτούς και τους συνταξιούχους, σε μια χώρα που εισάγει ακόμα και βασικά τρόφιμα και πρώτες ύλες. Το κόστος της ενέργειας και της θέρμανσης θα αυξανόταν για τα χαμηλά και μεσοία εισοδήματα, και όλοι θα γίνονταν φτωχότεροι. Όλοι εκτός από όσους έχουν εισόδημα και κεφάλαιο στο εξωτερικό - αυτοί θα καθίσταντο ακόμα πλουσιότεροι σε πραγματικούς όρους. Αλλιώςτε το βασικό πλεονέκτημα της υποτίμησης είναι ότι καθιστά φθηνότερες τις αμοιβές της εργασίας. Παράλληλα, η πραγματική αξία των καταθέσεων αποταμιευτών και επιχειρήσεων στις τράπεζες θα εξαερωνόταν. Μια έξοδος από το ευρώ θα οδηγούσε σε εκτεταμένη περαιτέρω φτωχοποίηση της ελληνικής κοινωνίας.

Μια έξοδος από το ευρώ δεν θα βοηθούσε την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Το πρόβλημα της οικονομίας σήμερα δεν είναι το νόμισμα. Όπως επισημαίνει και η Τράπεζα της Ελλάδος (Δεκέμβριος

2016), η χώρα έχει πλήρως ανακτήσει την απώλεια διεθνούς ανταγωνιστικότητας με όρους κόστους εργασίας που είχε καταγραφεί μεταξύ 2000 και 2009 (συνολική βελτίωση 2009-2015: 22,4%). Εκεί επίσης ανακτηθεί σημαντικά (αλλά όχι πλήρως) η σωρευτική απώλεια ανταγωνιστικότητας ως προς το επίπεδο τιμών (συνολική βελτίωση 2009-2015: 10,3%).

Ηδη οι εξαγωγές και εμπορευσιμα κλάδοι έχουν αρχίσει να ανακάμπτουν, αν και όχι επαρκώς. Οι συνολικές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, οι οποίες στις δύο δεκαετίες προ του ευρώ βρισκόταν κατά μέσον όρο στο 16,4% του ΑΕΠ, αυξήθηκαν σταδιακά από 23,4% του ΑΕΠ το 2008 σε 31,9% του ΑΕΠ το 2015 (Τράπεζα της Ελλάδος και Ευρωπαϊκή Επιτροπή). Η βελτίωση αυτή, που βέβαια αποτυπώνει και το αποτέλεσμα της σωρευτικής ύφεσης, δείχνει ότι η εσωτερική υποτίμηση έχει «ημιθωβεί» σε

μεγάλο βαθμό τα αποτελέσματα μιας συναλλακτικής υποτίμησης.

Γιατί οι εξαγωγές δεν αναπτύσσονται ακόμα περισσότερο, συμβάλλοντας περισσότερο στην ανάκαμψη της οικονομίας; Για τους υπόλοιπους λόγους, που επηρεάζουν τις εξαγωγικές και ανταγωνιστικές επιδόσεις της οικονομίας και που δεν σχετίζονται με το επίπεδο των τιμών και των αμοιβών: κόστος της γραφειοκρατίας, ανεπαρκής ενσωμάτωση σε διεθνή εμπορικά δίκτυα και διεθνείς αλυσίδες αξίας, πολύ μικρό μέσο μέγεθος των ελληνικών επιχειρήσεων (που εμποδίζει τη διεθνοποίησή τους), υψηλό κόστος χρήματος και αδυναμία πρόσβασης σε δανειακά και επενδυτικά κεφάλαια λόγω των capital controls και του κινδύνου χώρας (country risk). Κανένας από τους παράγοντες αυτούς δεν επρόκειτο να βελτιωθεί ή να επηρεαστεί θετικά από μια υποτίμηση.

Με άλλα λόγια, μεγάλο πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας παραμένει η απόλυτα διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα, πεδίο στο οποίο μια συναλλαγματική υποτίμηση δεν θα είχε καμία επίδραση. Η Ελλάδα κατατάσσεται πολύ χαμηλά σε όλους τους σχετικούς δείκτες (World Economic Forum, IMD κ.λπ.) λόγω εμποδίων όπως η πολιτική και ρυθμιστική αστάθεια, το κόστος της αναποτελεσματικής γραφειοκρατίας, οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών και η ανεπαρκής πρόσβαση στη χρηματοδότηση.

Υπάρχει και κάτι ακόμα. Οι εξαγωγές μας, εκτός του ότι καταλαμβάνουν μικρό μερίδιο του ΑΕΠ, έχουν μεγάλο συντελεστή εισαγωγών (πρώτων υλών, ενδιάμεσων αγαθών, ενέργειας κ.λπ.). Αυτές θα γίνονταν ακριβότερες, ακυρώνοντας το όποιο πλεονέκτημα της νομισματικής υποτίμησης.

Για παράδειγμα, μια βιομηχανία που εξάγει χιμικούς μπορεί να εισάγει από το εξωτερικό το ρούφ, το καρτόνι και το πλαστικό της συσκευασίας κ.λπ. Οι τιμές όλων αυτών θα αυξάνονταν. Επίσης, η εισαγωγή κεφαλαίου εκπομπών εξοπλισμού, τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, αναγκαία για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας, θα δυσχεραίνονταν από μια υποτίμηση του νομίσματος.

Το πρόβλημα του χρέους. Υστερο από μια έξοδο από το ευρώ, το δημόσιο χρέος της χώρας δεν διαγράφεται, αλλά παραμένει οφειλόμενο σε ευρώ, και μάλιστα καθίσταται πολλαπλάσιος πραγματικής αξίας λόγω υποτίμησης της «νέας δραχμής». Επειδή οι λήξεις σφοδρών κυρίως το μακρινό μέλλον, οι εταίροι και δανειστές του επίσημου τομέα θα ήταν διατεθειμένοι να περιμένουν από τη χώρα να αποπληρώσει σε βάθος χρόνου τις υποχρεώσεις της.

Εάν η χώρα αδυνατούσε να εξυπηρετήσει, τότε θα επερχόταν χρεοκοπία. Η κρατική χρεοκοπία έχει βαρύτερες συνέπειες, στερώντας από τη χώρα την πρόσβαση στις αγορές για μερικά χρόνια. Επίσης δεν διαγράφεται το ιδιωτικό χρέος, των επιχειρήσεων. Αυτές θα οδηγούνταν σε χρεοκοπία, ευρισκόμενες σε πλήρη αδυναμία εξυπηρέτησής του. Η χώρα θα έχανε ορισμένες από τις πιο ανταγωνιστικές και διεθνοποιημένες επιχειρήσεις της. Το κύριο χρεοκοπιών στον ιδιωτικό τομέα θα ξανάριχνε την οικονομία σε βαριά ύφεση, εκτινάσσοντας την ανεργία.

Μια έξοδος από το ευρώ θα υπονόμει την πλήρη συμμετοχή στην ενιαία αγορά. Θα έθετε σε διακινδύνευση τη συμμετοχή στον πυρήνα του ευρωπαϊκού εγχωρίματος, που αποτέλεσε κεντρικό στρατηγικό προσανατολισμό όλων των κυβερνήσεων της χώρας κατά τη Μεταπολίτευση. Η περιέλευση της χώρας σε χαμηλότερη ταχύτητα θα είχε οξείες επιπτώσεις στον τομέα της γεωπολιτικής σταθερότητας και ασφάλειας. Επίσης θα στερούσε από τη χώρα την πολύτιμη θέση στο τροπέζι κρίσιμων ευρωπαϊκών αποφάσεων.

Το δημόσιο χρέος της χώρας με τη δραχμή δεν θα διαγραφεί αλλά θα παραμείνει οφειλόμενο σε ευρώ, και μάλιστα θα είναι πολλαπλάσιος πραγματικής αξίας

Στο τέλος της ημέρας η Ελλάδα θα έπρεπε να κάνει τις ίδιες μεταρρυθμίσεις, αλλά έξω από το ευρωπαϊκό πλαίσιο - και με το ίδιο διάστημα και ανεπαρκές κράτος. Εάν η Ελλάδα μπορούσε να πραγματοποιήσει την τεράστια οικονομική προσαρμογή που θα χρειαζόταν για να μπορέσει η οικονομία της να σταθεροποιηθεί και να μπει σε ανάπτυξη εκτός ευρώ,

τότε θα μπορούσε να κάνει αυτή την προσαρμογή εντός της ευρωζώνης, όπου το συνολικό πλαίσιο κανόνων, κινήτρων, υποστήριξης και πειθαρχίας είναι σαφώς πιο ανεπτυγμένο και αποτελεσματικό. Εκτός ευρωζώνης, και με μια αδύναμη δημόσια διοίκηση, η χώρα θα έχανε τον πιο σημαντικό προώθητικό παράγοντα των μεταρρυθμίσεων, και θα παραδινόταν στις δυνάμεις του εγχώριου λαϊκισμού και του εκλογικού κύκλου.

Για όλους αυτούς τους λόγους, η συζήτηση περί εξόδου από το ευρώ, ειδικά σήμερα, είναι κενή περιεχομένου. Η χώρα από το 2010, παρά τις παλινδρομήσεις, έχει ήδη πραγματοποιήσει μια τεράστια προσαρμογή που μας φέρνει κοντύτερα στην έξοδο από την κρίση. Το να κατέλυγε η χώρα εκτός ευρώ θα ήταν ένα ιστορικό στύχημα με χαρακτηριστικά εθνικής τραγωδίας. Το να επέλεγε οικειοθελώς την έξοδο θα συνιστούσε εθνική παραφροσύνη, με εξίσου ολέθρια αποτελέσματα.